

fer d'ús general fins als Ss. XVIII-XIX, probablement no abans que en català, i podem estar tant o més segurs que no és més antic en portuguès ni en llengua d'Oc.

Quant a l'italià, pel que fa a la llengua literària comuna, no tenim gaires proves que sigui força més antic, com sigui que la Crusca no en dóna autoritats fins cap a 1700, i les de les altres màximes fonts lexicogràfiques (Tommaseo, Jal, Ang. Prati) comencen també només des de c. 1600. De tota manera, en primer lloc, ja el fet que en un poema «èpic», i almenys d'estil solemne, com el *Ricciardetto* de Forteguerrí, aparegui ja c. 1710-20 en un episodi de caràcter i narració tràgics —*ecco che un mostro agguanta / le donne e gridan come disperate*—, denuncia en el mot quelcom de més antic, general i venerable que en les altres llengües germanes; veiem alhora, amb això, que el quadre semàntic té més amplitud en italià, car ací s'usa amb el valor de «afferrare, prender forte con mano, e dice presa violenta e per nuocere»; però al mateix temps té també les accs. hispàniques: «non sempre di forza: anche cogliere cosa che richiegga destrezza»; i també els sentits més trivials que ens són familiars: *agguantare il biglietto* (simplement tenir-lo agafat en forma que no se'ns escapi dels dits), *agguantarsi a cosa per non cadere*, etc. Molt particularment, però, l'it. *agguantare* fou des del principi un terme d'ús nàutic, i com a tal l'il·lustren la *Nautica Mediterranea* de Bartolomeo Crescenzo (a. 1607), el *Vocab. Nautico* de Pantero-Pantera (1614),² el dicc. bilingüe de Duez (1674)³ i, sintetitzant-ho tot, el *Gloss. Nautique* de Jal (I, 80-81); l'imperatiu italià *a(g)guanta!* apareix des del principi com una ordre formulària i consagrada que dóna el còmit als mariners: «è tener fermo» (Crescenzo), «tiens bon!» «le commandement qu'il faisait quand il voulait que l'on cessât de haler sur un cordage», o quan volia que els remitgers suspenguessin llur vogar.

D'altra banda són indicis fermes de l'origen italià la seva presència en els diversos dialectes d'aquest idioma: sic. *agguantari* 'agafar', 'resistir', napol. *agguantare* 'agafar, fermar, assegurar (un cap de corda)', 'suportar', venec. *guantar* 'agafar', milan. *inguantà* 'agafar'; també la major varietat semàntica que hi té; i en particular el fet que ja aparegui *uantar* «agguantare» en un text venecià de 1312-1319 (Ugo Levi, *Monumenti del Dialetto di Lio Mazor*, § 39; Salvioni, *KJRPb*. VIII, i, 138). En fonts nàutiques italianes més modernes trobem encara les accs. «prendre presto e tener fermo alcuna cosa», «star saldi, impugnare», *agguantare un fortunale all'ancora* «resistere ad esso», *agguantarsi* «mantenersi fermi»; i en particular és notable *agguantare un naviglio* «avvicinarlo e superarlo di velocità» (Corazzini), d'on prové el gall. *aguantar* 'afanyar-se i avançar molt en qualsevol feina', i leon. *aguantar* 'cuitar' (A. Garrote; C. Espina, *La Esfinge Maragata*; J. M. Goy, a la Puebla de Lillo), *aguantar a andar*, *aguantar a escribir* «andar, escribir de prisas» (Puyol, *RHispc*. xv, 3); anàlogament fr. *aganter* 'atrapar, assolir un nau que persegueixen'.

És clar, doncs, que el mot italià va entrar com a terme nàutic. I això fins i tot en llengua d'oc, on és probable que alhora entrés per contacte terrestre a través dels Alps, en les altres accs.; però l'ús especialment nàutic hi existeix també, i en la llengua de Mistrall hi fa un paper ben conspicu.⁴ En castellà-portuguès la procedència nàutica és més palpable que en lloc — i el català es troba a mig camí entre això i les condicions occitanes. En la font castellana més antiga és «sostenir amb la mà el que es posa en un vaixell, perquè no doni batzegades», *aguantar el remo* 'acostumar-se a manejar-lo', que ja figuren en Oudin; en el P. Cobo (1639) figura *aguantar la borrasca a palo seco*, i avui continuen en ús diverses accs. marines, detallades en els *Dicc. Marítims* de Fz. de Navarrete (1831)⁵ i de Lorenzo-Murga (1864), i ja en la *Práctica de Maniobras* de Fernández de 1732: «si el viento fuere de bolina o largo, se *guantarà* la braza de barlovento y se arriará poco a poco», *aguante de vela*, *aguante de bolina*, *buque de mucho aguante*. Es clar que inclús en castellà el mot aviat es propagà també a d'altres terrenys semàntics, i que ja Salas Barbadillo († 1635) va usar diverses vegades *aguantar* amb el sentit de 'suportar (qualsevol cosa)'. El fet, però, que a l'àrab del Marroc passés només com a mot nàutic, és una prova més que, durant llarg temps, a Espanya, no tingué altre caràcter que aquest: *wantâr* no té altre sentit a Rabat que el de «durer le vent, souffler longtemps» (Brunot).

En italià el mot fou inicialment un derivat de *guanto* 'guant de ferro' de l'armadura dels guerrers, mot que a Itàlia tingué més antiguitat, gràcies a la procedència longobàrdica directa, i caràcter molt més arrelat i popular, que no a la Península Ibèrica.⁶ Aquesta procedència es fa sentir encara netament en el sentit d'«aferrar, engrapar violentament» que hem vist exemplificat en el *Ricciardetto*, i que, parlant d'una fera monstruosa, Tommaseo subratlla en la definició «presa violenta e per nuocere»: el guerrer que aferra amb el guant d'armes no ens tracta pas amb més cautela que el lleó que garfeix, ungleja i clava la grapa. Cf. les locucions it. *dar nel guanto* 'caure en mans' i cast. *echar el guante* 'aferrar'. I d'altra banda el matiner que subjecta la corda per llavorar una vela enduta pel vent desfermat, o detura en sec l'embranchada de la voga acceleradora, cal que clavi grapada amb la mateixa energia que el cop de guant de ferro del cavaller.

Un altre capítol dels costums i la vida medievals, a tenir en compte en aquest sentit, és el de la caça i falconeria, car el cavaller que manjava falcons no ho feia sense enfundar-se les mans en un guant de gruixuda i ben treballada pell: veg. l'informe d'un doc. valencià de 1463 que ens forneix el doc. citat a propòsit d'*agús* (s. v. *agut*; *Alcm*) aferrar i retenir el falcó, *aguantant-lo* perquè no s'envolés era, doncs, *a-guant-ar*.

Va proposar aquesta etimologia italiana i nàuticocavalleresca Cuervo (*Dicc. Constr.* I, 1886, 265-6)⁶ i jo vaig acabar-la de demostrar en el *DCEC* (I, 59-60).